

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ АНГЛІЙСЬКИХ УРБАНОНІМІВ, КОСМОНІМІВ ТА ВЛАСНИХ ІМЕН

Никитюк Світлана Іванівна

старший викладач кафедри англійської мови

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
вул. Огієнка, 61, Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна

У статті розглядаються групи англійських власних імен у системі антропонімів, а саме: урбаноніми (назви вулиць англійських міст, будинків), космоніми (власне ім'я зони космічного простору, галактики, зоряної системи (сузір'я) та власні імена, що входять до структури художнього твору; їхня історія та специфіка їх відбору авторами у літературних творах. Власне ім'я (антропонім) надається особі при народженні, в рідкісних випадках його обирає для себе доросла людина (при зміні імені), має функцію індивідуалізації, тобто називає (ідентифікує) одиничний, єдиний, неповторний факт дійсності, в даному разі – людину. Власні назви, а саме урбаноніми, складають значну частину лексики англійської мови, і заслуговують того, щоб їх ретельно вивчали та досліджували. Більшу частину космічних назв складають прізвища учених, жіночі імена та земні географічні назви. Нові космічні назви беруть саме із цих джерел. Власні імена, що входять до структури художнього твору, органічно зв'язані із його змістом. Вивчення імен у художньому творі, тобто художньої ономастики, впливає, у першу чергу, з потреби глибокого розуміння художнього твору. Однією із основних передумов реалістичності художнього твору є відповідність використуваних у ньому власних імен закономірностям національної ономастичної системи. Тому й не дивно, що багато відомих письменників спостерігали над іменами людей, ретельно працювали над ономастичним матеріалом. Вдало обране ім'я стає додатковим засобом характеристики персонажу, посилює емоційне враження від усього твору. Наразі літературні імена або їхні деривати, як англійські, так і українські, часто стають офіційними іменами. Є тенденція використовувати їх у діловій обстановці, у пресі, публічних виступах.

Ключові слова: власні англійські імена, космонім, урбанонім, історія, художній твір, критерії відбору.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності.

Однією із основних передумов реалістичності художнього твору є відповідність використуваних у ньому власних імен закономірностям національної ономастичної системи. Тому й не дивно, що багато відомих письменників спостерігали над іменами людей, ретельно працювали над ономастичним матеріалом. Вдало обране ім'я стає додатковим засобом характеристики персонажу, посилює емоційне враження від усього твору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Антропонімами займалася низка зарубіжних учених, таких як О.А. Леонович, О.В. Суперанська, В.А. Ніконов, Л.М. Щетінін, Л. Р. Н. Ешлі, Л. Урданг.

Астронімами займалася низка як вітчизняних (Ю.О. Карпенко, І.М. Кочан, М.Л. Худаш, П. Чучка), так і зарубіжних (Г. Ф. Артемова, О.А. Леонович, Л. Р. Н. Ешлі) учених.

Дослідниками визначено, що власні назви займають значне місце у складі англійської мови. Вони слугують для найменування людей і тварин, географічних та космічних об'єктів різних класів, а також різних об'єктів матеріальної і духовної культури.

Формулювання мети і завдань статті.

Мета статті – прослідкувати історію виникнення та критерії відбору англійськомовних урбанонімів, космонімів та власних літературних імен, що входять до групи онімів.

Для вирішення мети необхідно розв'язати такі завдання:

- дати характеристику урбанонімів, космонімів та власних імен у літературі;
- визначити лексичні групи урбанонімів;
- проаналізувати критерії відбору автором літературного твору власних імен.

Виклад основного матеріалу дослідження. Назви пабів є урбанонімами, оскільки паб – типово внутрішньоміський об'єкт. Розряд урбанонімів об'єднує назви найрізноманітніших видів внутрішньоміських об'єктів, таких, як вулиці, площі, різноманітні будівлі, і усі ці об'єкти розрізняються за своїм характером і призначенням. Ось чому російський вчений О.А. Леонович вважає, що до назв англійських пабів можна застосувати термін «рекреаційно-ділова назва», тому що він дозволяє точно визначити характер пабу як об'єкту і одночасно винести його в окрему групу урбанонімів [4].

У Великій Британії нараховується біля 66 тисяч пабів. Навіть у відносно невеликих містечках з населенням у 50-60 тис. людей є сотні пабів. Ми розглянемо найвідоміші паби, розміщені у великих містах, назви яких є у туристичних довідниках, рекламних виданнях, словниках.

Виникнення пабів у Великій Британії, а, відповідно, та їх назв, відноситься до XV-XVI ст., коли паб став набувати своїх характерних рис, які відрізняли його від простої таверни. У той час назв пабів просто не існувало. Через неграмотність населення надпис на вивісці замінював певний символ, що вказував на характер закладу, наприклад, власник таверни прив'язував жмут вічнозеленої рослини на жердину (al-stake), що символізувало бога виноробства Бахуса, який завжди зображувався із виноградним листям. У середньовічній Англії ця вивіска трансформувалась у назву The Bush, у такому вигляді існує й донині [4].

Нерідко ці емблеми жартома інтерпретувалися у мовленні простого люду, і The Black Swan перетворювався у The Muddy Duck, а The Rose – у The Cauliflower, The Swan & Lyre – у The Goose and Gridiron. Так, емблеми на вивісках були свого роду назвами, але назвами мовчазними. Та вони не завжди вказували на характер закладу. Назви пабів практично не говорять, що приховує вивіска, за винятком тих випадків, коли паб названо за іменем browарні, що робиться суто у рекламних цілях [4].

У назвах пабів закарбовані як сучасні явища і події, так і речі, що стали надбанням англійської історії, її багатой національної культури, що ввійшли в обіг, літературні алюзії, англійські звичаї, традиції, звички. Назва пабу свідчить про епоху, в яку його було відкрито, кому він належить, що знаходилося поряд з ним, хто його відвідував – оскільки назви упродовж століть практично не змінювалися. Це дозволяє стверджувати, що назви пабів є своєрідним джерелом історичної та країнознавчої інформації [4].

Можна визначити 8 основних лексичних груп, які лягли в основ номінації пабів: 1) геральдика; 2) обігові літературні алюзії; 3) релігія; 4) місце знаходження пабу; 5) історичні події та особистості; 6) мореплавання; 7) розваги; 8) характеристика самого пабу.

У назвах пабів, пов'язаних із *геральдиною* (особливо геральдиною членів королівської сім'ї), власники закладів намагались відобразити свої почуття вірнопідданих престолу, даючи назви своїм закладам за емблемами королів, наприклад: The White Lion (герб Едуарда IV), The White Swan (герб Генріха IV), The

Bull's Head (герб Генріха VIII), The Crown, The King's arm. Причому поряд із назвою на вивісці зображена й сама емблема. Зв'язок геральдики із історією відображена у назві пабів The Red Rose та The White Rose – за гербами Ланкастерів та Йорків у Війні Червоної та Білої троянд.

Ряд пабів носять імена відомих *літературних героїв* – Falstaff, Oliver Twist, Sherlock Holmes.

Релігійні назви пабів наразі трапляються рідко, але можна назвати нейтральні The Adam & Eve, The Trip to Jerusalem, The Angel.

Назви за *місцем знаходження пабу* дають нам інформацію про те, що знаходиться чи знаходилося поблизу пабу, або що вплинуло на створення його назви, таким чином, несе історичну цінність: The Gate (по сусідству з цим пабом є ворота церкви, в'язниці, житлового будинку), With the Beatles (біля музею групи).

Назви Пабів за *історичними подіями та історичними особистостями* є відгуком на важливі історичні події певної епохи: The Saracen's Head, The Turk's Head (нагадування про війни хрестоносців), The Cromwell's Head.

Паби, що носять назви шостої групи (*мореплавання*), знаходяться в основному у портових містах і відвідують їх лише моряки: The Anchor, The Trafalgar, The Captain Flint.

Сьома група – паби із *назвами спорту та розваг* (часто перегонів): The Flying Dutchman, The Why Not (імені жокеїв), The Bell (як приз на перегонах).

Характеристика самого пабу: його вид, влаштування, кухня, напої, що там подаються: The White House, The Red House The Blue House, The Green Lattice; The round of Beef, The Shoulder of Mutton, The Boar's Head, The Chester Cheese; The Jug and Glass, The Full Quart, The Punch Bowl [4].

Так, урбаноніми вказують на оригінальність (унікальність назви), характеристику самого закладу, на його географічне розташування, на відданість престолу, англійським монархам, іншим історичним особистостям, літературним героям та представникам релігійних конфесій.

Основна функція антропонімів полягає в тому, що ім'я, прізвище та ім'я по батькові і фактично, і юридично виступають як засіб ідентифікації людини у суспільстві.

Особливе місце займають власні імена у системі стилістичних засобів у англійській літературі. Однією із основних передумов реалістичності художнього твору є відповідність використовуваних у ньому власних імен закономірностям національної ономастичної системи. Тому й не дивно, що багато відомих письменників ретельно працювали над ономастичним матеріалом для посилення емоційного

враження від усього твору та характеристики персонажу [3].

Так, власні імена, що входять до структури художнього твору, органічно зв'язані із його змістом.

Розглянемо англійські власні імена та особливості їх відбору письменниками у англійськомовних художніх творах.

Кожне літературне ім'я отримує при «народженні» певне стилістичне навантаження. Щетінін Л.М. виділив такі групи імен, класифікуючи імена літературних героїв за їхньою стилістичною функцією у творах:

1. *Нейтральні імена*, присвоєння яких найбільш типово для головних героїв англійської літератури. Найбільш характерний тип – місцеві імена, утворені із прізвищ: Forsythe, Domby, Copperfield.

2. *Описові імена*, що містять пряму чи непряму характеристику їх носіїв: Sir Deadlock, Mr. Krook, Mr. Tangle, Headstone, Oxhead, Rasehellfrida.

3. *Пародійні імена*, серед яких автор виділяє так звані імена-стереотипи, стилістична функція яких – вираження масовості, стереотипності означених осіб. Ч. Діккенс широко використовував ці імена (Bleak House): Boodle, Doodle, Duffy, Guffy.

4. *Асоціативні імена*, які своєю зоровою та звуковою формою викликають у читача асоціації, що уточнюють і поглиблюють характеристику персонажів: Miss Flite, Mr. Toots, Mrs. Pipchin, Murdstone [5].

У епоху класицизму автори часто запозичували чи створювали літературні імена на базі класичних мов, латинської та грецької: Clarissa, Leonidas, Evelina. Класичні власні імена часто запозичувалися разом із персонажами з грецької, римської і біблійної міфології: Adam, Eve, Gabriel, Faun, Sylvio (герої творів Мільтона та Марвелла).

Для комедії характерні етимологічні імена, релевантні якостям персонажів: Mistress Flippanant «легковажна»; Lord Aimwell «добра мета»; Lady Touchwood «аби щось не трапилося» (забобонне); John Brute «тваринний»; Mr and Mrs. Honeymoon «медовий місяць»; Miss Tattle «балаканина».

Автори сентиментальних романів наділяють своїх героїв мелодійними, звучними власними іменами: Pamela, Clarissa, Tristan.

Романтизм вирізняється протилежними тенденціями: у одних творах зустрічаються реальні імена: Lemuel Gulliver, Robinson Crusoe, Captain Bob Singleton; інші відрізняються екзотичною антропонімією: Rowena, Athelstane, Guy Mannering.

Неперевершеним майстром імен та прізвищ залишається У. Теккерей. У нього є багато прикладів прозорих імен, що етимологізуються без контексту і релевантні якостям персонажів: солодкоголосі Archbishop of Mealy potatoes Charles Honeyman, місіонер Silas Hornblower; пастор Felix Rabbits від лат. Felix «щасливий» rabbit «кролик» Rebecca Sharp (від англ. sharp – гострий, хитрий, шахраюватий, дотепний, пробивний) та ін.

Власним іменам у творах видатних письменників відведена роль своєрідних, дуже лаконічних – в одному слові – характеристик. Наприклад: Lord Catterino «Лорд Базіка», John Jaw «Джон Брех» (букв. Джон Щелепа) Island of Leaphigh «острів Високостриб». Такі імена-ярлики насичують текст усілякими символами [4].

Основне значення антропонімів у художньому творі – якісна характеристика персонажів. Сюди можна віднести імена, які звичайно є такими, що говорять самі за себе, значущими, такими, що характеризують. Ці імена користувалися популярністю у представників класики; певне поширення отримали вони і у письменників-реалістів, які використовували їх із сатиричним навантаженням.

Так, англійські письменники не лише сприяли популяризації імен, але й самі створювали нові. Так, Джонатан Свіфт створив два власних імені: Vanessa та Stella. Герої п'єс У. Шекспіра віддали свої імена багатьом англійцям. Дякуючи Шекспіру увійшли у широкий вжиток такі імена, як Silvia, Julia, Celia, Juliet, Jessica, Ophelia, Viola.

Саме у творах імена виступають деталлю, через яку можна простежити особливості образного мислення письменника [4].

Наразі літературні англійські імена або їхні деривати часто стають офіційними іменами, що використовуються у публічних виступах, діловій обстановці, у пресі.

Власні імена у творах художньої літератури часто відіграють суттєву роль, допомагаючи авторам найефективніше зобразити дійсність та самих персонажів [3].

Серед цієї групи антропонімів космічні назви займають свою нішу, оскільки означають особливу і вельми суттєву ділянку оточуючого нас світу.

Космонім (від гр. космос – впорядкованість, порядок, мир, лад, небокрай, світобудова) – власне ім'я зони космічного простору, галактики, зоряної системи (сузір'я): Milky Way, the Andromeda Galaxy, the Big Bear Constellation, Cassiopeia Constellation.

Космічні назви полегшують запам'ятовування космічних об'єктів, а саме сузір'їв.

Здавна вони слугували орієнтирами, надійним засобом, що дозволяв легше засвоїти конфігурацію зоряного неба [2].

Майже усі космічні назви нині «мовчать». Їхнє історичне значення чи то приховане від сучасної людини (The Vega star), чи відкрите своєю поверхневою стороною (The Winged Horse – Pegasus). Та ці назви можуть розказати багато цікавого і повчального, якщо розібратися у мовних зв'язках та умовах їхньої появи.

Більшість космічних назв – звичайні, зрозумілі нам слова: Lion, Swan, Twins, Whirlpool Galaxy. А інші незрозумілі лиш тому, що взяті без перекладу з арабської, грецької чи латинської мови. Головна зірка сузір'я Тельця – Альдебаран (Aldebaran), що в перекладі з арабської означає та, що йде після, услід. Ця зірка ніби наздоганяє Плеяди (the Pleiades чи Seven Sisters) [2].

У нашій Галактиці, Галактиці Чумацького Шляху (Milky Way Galaxy) біля 200 мільярдів зірок. Чумацький Шлях – туманна смуга, яку добре видно у ночі без місяця. Була названа так у давні часи (від латин. Via Lactea). Слово «галактика» утворено від грецького слова «гала», що означає «молоко».

Із Землі без телескопу можна спостерігати лише три галактики, дві з них мають назви Магелланові Хмарності: Large Magellanic Cloud і Small Magellanic Cloud.

Третя галактика – туманність Андромеди: the Andromeda Galaxy, Andromeda Nebula (nebula – туманність), Great Andromeda Nebula, Andromeda Spiral Nebula. Інші галактики, які вже можна розглядіти озброєним оком, мають досить цікаві і незвичайні назви: the Sculptor Galaxy (або the Silver Coin Galaxy, the Silver Dollar Galaxy), Pinwheel Galaxy, Sombrero Galaxy, Sunflower Galaxy, Tadpole Galaxy, Whirlpool Galaxy (названа так через візуальну схожість із вихором) [1].

Кратери – наймасовіша і найспецифічніша форма місячного рельєфу. Традиційно їх називають іменами учених, в основному астрономів:

the Crater of Copernicus, Neil Armstrong's Crater. Серед назв кратерів є й імена українських та російських учених: Chernyshev, Konstantinov, Kovalevskaya, Krasnov, Vernadskij,

Vetchinkin, etc. Craters. Так склались традиції селенонімії [1].

Рослини, дорогоцінні каміння, абстрактні поняття, фізичні і психічні стани людини, прізвища учених, жіночі імена та земні географічні назви: нові космічні назви беруть саме із цих джерел.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Так, у статті зазначено, що урбаноніми складають значну частину лексики англійської мови, та вказують на оригінальність (унікальність назви), характеристику самого закладу, на його географічне розташування, на відданість престолу, англійським монархам, іншим історичним особистостям, літературним героям та представникам релігійних конфесій.

Слід зазначити, що англійськомовні назви космічних об'єктів у своїй більшості є досить актуальними ономастичними назвами нашого часу від назв дорогоцінного каміння до прізвищ, жіночих імен та земних географічних назв. Нові космоніми беруть свої назви саме із цих джерел.

Наразі англійські літературні імена або їхні деривати часто стають офіційними іменами. Є тенденція використовувати їх у діловій обстановці, у пресі, публічних виступах.

Щодня в англійській мові з'являються нові слова на позначення різних об'єктів, назв книжок та літературних чи кіногероїв, прізвиськ людей та кличок тварин, технічних процесів, витворів мистецтва, товарних знаків, космічних тіл, тощо. Їх географія поширення масштабна. Можна досліджувати і залучати ці оніми із Канади, США, Австралії, Нової Зеландії, Південної Африки, де англійська мова є офіційним засобом спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова А.Ф., Леонович О.А. Английские названия звездного неба. URL: <http://naukarus.com/angliyskie-nazvaniya-zvezdnogo-neba> (дата звернення: 10.03.2021).
2. Карпенко Ю.А. Названия звездного неба. URL: <https://www.rulit.me/books/nazvaniya-zvezdnogo-neba-read-323862-2.html> (дата звернення: 10.03.2021).
3. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту : Навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2008. С. 85-88.
4. Леонович О.А. В мире английских имен : Учебное пособие по лексикологии. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва : ООО «Издательство АСТ» : «Издательство Астрель», 2002. 160 с.
5. Щетинин Л.М. Слова, имена, вещи. Ростов-на-Дону, РГУ. 1966. 222 с.

REFERENCES

1. Artemova, A. F., Leonovych, O.A. *Angliiskii nazvaniia zvezdnogo neba*. [English names of the starry sky] [e-source in Russian].

2. Karpenko, Yu. A. *Nazvaniia zvezdnogo neba*. [Names of the starry sky] [e-source in Russian].
3. Kochan, I.M. (2008). *Linhvistychnyi analiz tekstu*. [Lingvistic analysis of the text]. Kyiv: Znannia. [in Ukrainian].
4. Leonovych, O.A. (2002). *V mire angliiskih imien*. [In the world of English names]. Moscow: AST, ASTREL. [in Russian].
5. Schetinin, L.M. (1966). *Slova, imena, veschi*. [Words, names, objects]. Rosrov-na-Donu: RGU. [in Russian].

HISTORY OF ORIGIN, SELECTION CRITERIA OF THE ENGLISH URBANONYMS, SPACE OBJECTS NAMES AND ANTHROPONYMS

Nykytiuk Svitlana Ivanivna

*Senior Lecturer at the Department of English language
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University
61, Ohienko, Str., Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine*

The article deals with the variety of British urban names of pubs, names of space objects and names of people in the works of art, in the system of their usage. The author depicts their history, groups, selection criteria of the most common names used and specific factors of their choice by the writers. Anthroponyms which go down to the structure of the artistic creation, organically connect with their contents. Names of pubs, names of space objects were characterized and analyzed. Their groups and their origin were described. Space objects are compelled by means of surnames, female names, precious stones' names and geographical names on the Earth. Proper names are used as details of the writer imagery. Anthroponyms which go down to the structure of the artistic creation, organically connect with their contents. Researching of the anthroponyms for the artist's work, that is, for the artist's onomastics, serves to be comprehended very deeply for the bright implementation of the works of art. One of the basic prerequisites for the realism of a work of art is the conformity of the proper names used in it to the regularity of the national onomastic system. It is no wonder, then, that many famous writers have been observing people's names, working diligently on onomastic material. A well-chosen name becomes an additional means of character characterization, enhancing the emotional impression of the whole work. Proper names often play a specific role in fiction, helping authors to represent reality in ideological and aesthetic terms. Nowadays, literary names or their derivatives often become official names. There is a tendency to use them in a business setting, in the press and media, in public speaking.

Key words: *proper English names, space objects names, urban names of pubs, history, works of art, selection criteria.*